

Obraćanje

rektora Univerziteta u Sarajevu, prof. dr. Tarika Zaimovića,
u povodu obilježavanja 75. godina Univerziteta u Sarajevu,
Sarajevo, 04.12.2024.

Univerzitet u Sarajevu danas obilježava 75. godišnjicu postojanja i dopustite mi da Vam poželim dobrodošlicu i da Vas sve srdačno pozdravim u ime najstarije i najveće visokoobrazovne institucije u Bosni i Hercegovini. Iako mi ovdje danas obilježavamo 75. rođendan Univerziteta u Sarajevu, važno je naglasiti da korijeni visokog školstva u Bosni i Hercegovini sežu mnogo dalje u prošlost, sve do prve polovine 16. vijeka te smo jedan od rijetkih prostora koji u kontinuitetu baštini obrazovne institucije visokog obrazovanja gotovo pola milenija.

Danas, kad govorimo o 75. godina našeg Univerziteta, neophodno se kratko osvrnuti na njegove početke koji su neraskidivo vezani za razvoj i izgradnju Bosne i Hercegovine. Nakon razarajućeg II svjetskog rata, Bosna i Hercegovina doživljava vjerovatno najdublju transformaciju u svojoj dugoj historiji. Od industrijski nerazvijenog društva, 30. godina nakon rata Bosna i Hercegovina se pretvara u jugoslovensku republiku u kojoj je svoje sjedište imalo 5 od 10 najvećih preduzeća u tada zajedničkoj državi. U njoj su se, između ostaloga, serijski proizvodili dijelovi za mlazne avione i nuklearne elektrane, a davnih sedamdesetih godina i prvi računarski sistemi na jugoslovenskom prostoru.

U isto vrijeme, bosanskohercegovačke kompanije širom svijeta podižu kompleksna infrastrukturna zdanja, koja su ostavila neizbrisiv pečat, kako na krajolike u kojima se nastale, tako i na lokalne zajednice kojima i danas služe.

Glavna pokretačka snaga ovog, iz današnje perspektive nezamislivog preobražaja, bio je Univerzitet u Sarajevu, osnovan odlukom vlade NR Bosne i Hercegovine 2. decembra 1949. godine, a koji će sve do danas biti i ostati sinonim za visoko obrazovanje Bosni i Hercegovini i *alma matre* svih bosanskohercegovačkih javnih univerziteta.

Od svog osnivanja Univerzitet u Sarajevu se do kraja devedesetih etablirao ne samo kao ishodište svih akademskih disciplina, već i kao centar naučnoistraživačkog i umjetničkog rada, te mjesto razmjene novih ideja, inovacija i ključnih društvenih iskoraka ne samo u Bosni i Hercegovini. Najteža vremena za Univerzitet dolaze sa početkom rata u Bosni i Hercegovini, a opsada Sarajeva ostavila je neizbrisiv trag i nenadoknadle žrtve među studentima i uposlenicima, ogromnu materijalnu štetu, a hiljade naših alumnija su potražili spas izvan domovine. Ipak, s ponosom se mora istaknuti da Univerzitet nije prekidao sa radom svih 1.425 dana njenog trajanja, a nastava, naučni i umjetnički rad, kao i ispiti su se održavali čak i onda kada dolazak na fakultet ili akademiju nije podrazumijevao siguran povratak porodici.

Nakon rata, u posljednjih trideset godina postigli smo mnogo: krenuvši od devastirane materijalne i ljudske osnovice, danas smo kolektiv od 24.000 hiljade studenata i preko 2.700 hiljada uposlenika, sa ukupno 31 članicom. U posljednjih pet godina na Univerzitet u Sarajevu upisano je ukupno 22.391 brućoš i brućošica, a u zadnje dvije godine bilježimo porast upisa. U istom periodu diplome o završetku studija dobio je ukupno 21.460 diplomanata, diplomantica, magistranata i magistrantica. Kao Univerzitet djelujemo u svim naučnim oblastima, a zahvaljujući bogatoj ponudi akademskih disciplina koji se proučavaju i podučavaju na preko 400 studijskih programa fakulteta i akademija, ali i atmosferi koja ohrabruje kritičku misao i naučni

rad, naš Univerzitet bilježi konstantno napredovanje na globalnim rang-listama i sve bolju povezanost sa univerzitetskim zajednicama u inostranstvu.

U godinama iza nas okončani su neki od možda najvažnijih procesa za jednu visokoškolsku instituciju složenosti i bogatstva kojeg Univerzitet u Sarajevu posjeduje. Kroz sveobuhvatnu reorganizaciju u proteklim godinama, te jasno opredjeljenje ka ulaganju u naučnu i umjetničku infrastrukturu – ali možda važnije, u razvoj naših unutrašnjih kapaciteta – Univerzitet u Sarajevu je napravio snažne iskorake ka modernom europskom univerzitetu, prateći transformaciju univerziteta u regiji, ali i državama Europske unije.

Stavljajući u prvi plan razvoj istraživačke djelatnosti, te atribuirajući rad našeg akademskog, umjetničkog i naučnoistraživačkog osoblja kao izvora naučne izvrsnosti – univerzalna visokoobrazovna uloga Univerziteta u Sarajevu dobila je jednu novu razinu kvalitete, dostupnosti i otvorenosti. U ovom procesu naša spremnost da preuzmemo punu odgovornost za sve procese na Univerzitetu, predstavlja temelj za efikasno funkcionisanje i razvoj Univerziteta – a svojom unutrašnjom organizacijom i kulturom, Univerzitet u Sarajevu danas u svome središtu baštini akademsku slobodu, inovacije, individualnu društvenu odgovornost i ukupni kvalitet obrazovanja i istraživanja.

Pored toga, kao možda najvažnije obilježje proteklih 5 godina. U saradnji sa Vladom i Skupštinom Kantona koji su iskazali puno razumijevanje za cjelinu složenosti uređenja visokoškolskog prostora, kroz zajednički rad na izradi i donošenju novog Zakona o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo, otvoren je put za Univerzitet u Sarajevu da se pridruži porodici modernih Europskih univerziteta. Novim zakonom, barem u utvrđenim odredbama, osigurana je puna institucionalna autonomija u radu tijela univerziteta, te shodno ovom novom pravnom okviru Univerzitet u Sarajevu je priredio ključne akte za svoj nesmetan rad. Novi Zakon je končano, nakon više od jednog desetljeća, uredio djelatnost visokog obrazovanja u Kantonu uz puno uvažavanje nadležnosti tijela Univerziteta, poštujući izuzetno važno načelo o neuplitanju vlade, ministarstva i različitih organa javne uprave u rad Univerziteta, u naše odluke i unutrašnje procese.

Ovi iskoraci nisu ostali bez rezultata, i dopustite mi da izdvojim neke od najznačajnijih. Danas, učešće univerziteta u međunarodnim i domaćim projektima od ključnog je značaja za unapređenje naučnog i umjetničkog rada, a rezultati upravo na ovom području mogu poslužiti kao ilustracija ukupne petogodišnje transformacije Univerziteta u Sarajevu.

U periodu od 2019. zaključno sa krajem 2023. godine, Univerzitet u Sarajevu je ostvario učešće u 1.327 naučnoistraživačka, stručna i umjetnička projekata univerzitetske razine. Ovom broju trebamo dodati i stotine stručnih i razvojnih projekata u kojima na godišnjem nivou samostalno učestvuju članice Univerziteta. Samo u 2023. godini Univerzitet i članice Univerziteta učestvovala su u realizaciji 635 projekata, od čega je 226 međunarodnih projekta sufinansiranih iz EU i drugih međunarodnih fondova, te 409 projekata sufinansiranih iz budžeta Kantona Sarajevo, kao i putem entitetskih ili državnih fondova, te vlastitim sredstvima članica Univerziteta ili kroz saradnju sa privredom. A kao dodatni neposredni rezultat, realizacijom projekata dodatno smo povećali ukupnu mobilnost akademskog, naučnog i umjetničkog, ali i nenastavnog osoblja, te iznimno važnu mobilnosti studenata Univerziteta. U proteklom periodu ostvareno je preko 2.000 odlaznih i dolaznih mobilnosti, što direktno doprinosi ukupnoj internacionalizaciji i uticaju našeg Univerziteta u svijetu.

Ovdje posebno moramo izdvojiti projektne aktivnosti i ulogu umjetničkih akademija, koje su svojom kreativnošću, novom dimenzijom inovativne perspektive i interdisciplinarnog pristupa znanju, svima nama pokazale popuno drugačiju dimenziju u oblasti umjetničkog istraživanja koje na jedan specifičan način spaja teoriju i praksu, širi granice tradicionalnog znanja i doprinosi stvaranju dinamičnog obrazovnog okruženja. U proteklih pet godina, umjetničke akademije

Univerziteta u Sarajevu ostvarile su učešće u skoro 200 umjetničkih i umjetničko-istraživačkih projekata, a da bi smo imali punu sliku značaja naših akademija, kao i njihovom doprinosu ne samo univerzitetskoj djelatnosti već cjelokupnom bosanskohercegovačkom društvu, ovome trebamo dodati i podatak od preko 600 javnih umjetničkih predstavljanja, izložbi, manifestacija i koncerata u proteklom periodu.

Najprestižnije nagrade koje sugerišu umjetničku izvrsnost još jedna su potvrda da su umjetničke akademije sa svojim programima, njihovom implementacijom i nastavnim kadrom među najboljim u regiji, bastioni društvenih promjena i akademskih sloboda.

Svojim rezultatima upravo na polju razvojnih aktivnosti Univerzitet u Sarajevu kontinuirano ostvaruje značajan doprinos i prepoznatljivost, kako u evropskom i međunarodnom, tako i u domaćem istraživačkom prostoru, a akademska 2023/2024. godina obilježena je sa dva značajna projekta. Prvi je „STECCI Kameni spomenici i uticaj klimatskih promjena“ kao prvi Horizon Europe istraživački projekat čiji je koordinator institucija iz Bosne i Hercegovine sa budžetom od preko 3,4 miliona eura a nosilac je naš Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu. Kao i projekat „EUPeace – European University for Peace, Justice, and Inclusive Societies“, kroz koji je Univerzitet u Sarajevu zajedno sa devet drugih univerziteta iz Europe postao dio alijanse univerziteta u okviru nadasve važne Erasmus inicijative Evropski univerziteti.

Naravno, uvijek naglašavamo kako je unapređenje naučne i umjetničke produkcije teško ostvariti bez razvoja i jačanja naučnoistraživačke/umjetničkoistraživačke infrastrukture. U proteklom periodu u okviru medicinske, prirodno-matematičke i biotehnološke grupacije razvijeni su najmoderniji biotehnološki kapaciteti, te su značajno unapređene i modernizirane laboratorije tako da studenti Univerziteta imaju pristup istraživačkoj opremi u razini evropskih univerziteta. U oblasti tehničkih nauka kapacitiraju se najsavremenije laboratorije, zavodi i centri koji danas mogu prihvatiti izazov razvoja najmodernijih inovativnih rješenja. A kao važan dio institucionalne infrastrukture, priredili smo i projekat izgradnje prvog bosanskohercegovačkog superkompjutera za koji ubrzano pripremamo sve infrastrukturne preduslove u novom objektu Univerzitetске biblioteke.

Lista iskoraka je značajna i kreće se u širokom rasponu - od opremanja laboratorija do generacijskih infrastrukturnih projekata poput „Sarajevskog akceleratora jona“ koji Univerziteta u Sarajevu realizuje u saradnji sa CERN-om i koji će svojom realizacijom postaviti Prirodno-matematički fakultet u sami vrh regionalnih naučno-istraživačkih centara. Ovdje svakako trebamo spomenuti i strateški značajno potpisivanja Sporazuma o razvoju institucionalne i istraživačke infrastrukture i opremljenosti Univerziteta u Sarajevu sa Vladom Kantona Sarajevo, koji će omogućiti nabavku važne naučne opreme i infrastrukture za Univerzitet. Ovaj Sporazum predviđa da Vlada Kantona Sarajevo u periodu od pet narednih godina, u odnosu na utvrđeni budžet Univerziteta uložiti dodatna, namjenska sredstava u nabavku značajne opreme.

U konačnici, jačanjem ukupnih naučnoistraživačkih preduvjeta, značaj društvenih i humanističkih nauka vraćamo u fokus ukupnog i šireg društvenog djelovanje Univerziteta, potpuno svjesni obaveze da ponudimo odgovore na različite i iznimno složene izazove sa kojim se naša država trenutno suočava.

Kao dio ukupne strategije fokusirane na istraživačku djelatnost, i Univerziteta u Sarajevu kao izvora naučne izvrsnosti, utvrđena je i praksa nagrađivanja istraživača i umjetnika koji postižu vrhunske rezultate na Univerzitetu u Sarajevu. Efekti promoviranja i stimuliranja izvrsnosti mjerljivi su značajnim porastom broja nagrađenih, a ukupna naučna produkcija Univerziteta u Sarajevu je imala eksponencijalni rast, te danas čini gotovo 40% ukupne naučne produkcije Bosne i Hercegovine. A kao ilustracija naše unutrašnje opredijeljenosti kao istraživačkoj izvrsnosti, u 2023. godini nagrađeno je skoro osam puta više naučnika i istraživača u odnosu na

2017. godinu kada je praksa nagrađivanja istraživača i umjetnika prvi put institucionalno urađena na razini Univerziteta u Sarajevu. Univerzitet institucionalno potiče učešće studenata u naučno-istraživačkim projektima i uspostavlja studentske laboratorije. Studentski rad je prepoznat i kroz uvođenje nagrade za studente s najboljim naučno-istraživačkim rezultatima.

Naravno, sve navedeno odrazilo se i na poziciju našeg Univerziteta na međunarodnim ljestvicama kvaliteta. Prema Webometrics Univerzitet u Sarajevu je daleko najbolji univerzitet u Bosni i Hercegovini. Istovremeno, naš kvalitet je prepoznat rangiranjem na dvije od tri najvažnije svjetske liste univerziteta: QS World University Rankings i Times Higher Education.

Pored toga, među prvim univerzitetima u regiji uvodimo umjetničko-istraživački rad koji predstavlja novi kvalitet kada je u pitanju umjetnost. Ubrzano razvijamo kapacitete za praktičnu realizaciju intelektualnog vlasništva što je već rezultiralo našim univerzitetskim patentima. A ukupna saradnju sa privredom bazira se na novim osnovama zajedničkih ciljeva i potreba.

Uporedo, u periodu iza nas, uspješno smo proveli i dva najveća izazova za bilo koji poslovni subjekt, a posebno javni univerzitet – okončali smo finansijsku konsolidaciju i pravnu integraciju Univerziteta, kreirajući jedinstveni model integrisanog univerziteta, kojom su postavljeni temelji za razvoj našeg Univerziteta u 21. stoljeću. U tom procesu, autonomno i sopstvenim resursima razvili smo novi eUNSA sistem kao jedinstveno rješenje u Bosni i Hercegovini, te uz podršku kolega iz Ministarstva finansija razvili smo i finansijski informacioni sistem Univerziteta kao zajedničku platformu svih članica Univerziteta putem kojeg smo osigurali efikasnu realizaciju svakodnevnog poslovanje iako se cjelokupno poslovanje Univerziteta odvija putem trezorskog sistema Kantona Sarajevo.

U pravilu, svaki osvrt na ostvarene rezultate zaključujemo i osvrtom na status kapitalnih ulaganja u razvoj Univerziteta u Sarajevu. Nadasve strateški važan projekat izgradnje nove univerzitetske biblioteke, koja će udahnuti novi život cijelom Kampusu i postati simbolom nauke i učenja, u proteklom periodu je intenziviran a kao što svi svjedočimo svakim danom objekat biblioteke dobija svoje konačne konture. Okončanjem radova planiranim za kraj naredne godine, Univerzitetska biblioteka će predstavljati jedinstven prostor namijenjen prvenstveno našim studentima i istraživačima, te unijeti jednu novu dimenziju u svakodnevnom radu na Univerzitetu u Sarajevu. Pored toga, nedavno je na upotrebu svečano predat novi objekat Fakulteta zdravstvenih studija, okončani su radovi i očekujemo skoro puštanje u rad bazena na Fakultetu za sport i tjelesni odgoj, a radovi na završnoj fazi izgradnje objekta Akademije scenskih umjetnosti nedavno su ponovo otpočeli.

Ipak, cijenim da u ovom trenutku ne postoji projekat koji našu univerzitetsku i društvenu zajednicu može više motivirati od izgradnje Kampusu Univerziteta u Sarajevu. U proteklom periodu, uz podršku Europske investicijske banke, te u saradnji sa jednom od najznačajnijih svjetskih kompanije „Arup & Partners“ iz Londona, Univerzitet u Sarajevu je priredio sveobuhvatni master plan novog Kampusu Univerziteta u kojem su planirani sadržaji i programi od interesa za cijeli grad - poput koncertne dvorane pri Muzičkoj akademiji na centralnoj lokaciji unutar kampusu Univerziteta, te gradski park i univerzitetski trg.

Budući kampus Univerziteta bit će otvoren, povezan sa neposrednim okruženjem i gradom, te kroz planirane otvorene prostore koji zauzimaju više od 60% ukupne površine kampusu, kreirati jedinstvenu zelenu oazu u centru Sarajeva.

U centru našeg kampusu planirani su objekti univerzitetske biblioteke, studentskog centra, dok se kroz mrežu otvorenih prostora i pješačkih ruta, Kampus Univerziteta povezuje sa okolinom integrišući ga u grad. Izgradnjom novog Kampusu Univerziteta i simbolično i sadržajno, Sarajevo će očevidno potvrditi sta tus univerzitetskog grada.

Uzevši sve u obzir, na prethodnih 75 godina sigurno možemo biti ponosni, a za izazove budućnosti moramo biti spremni. Naš rad i ukupno društveno djelovanje neposredno svjedoči našem opredjeljenju ka kolektivnom dobru, kvaliteti istraživanja i kvaliteti nastavnog procesa, a kao najstarija visokoškolska obrazovna institucija u Bosni i Hercegovini, Univerzitet u Sarajevu svojim djelovanjem svakodnevno potvrđuje svoju naučnu, institucionalnu i društvenu odgovornost.

Ipak, mnogo je izazova i obveza pred nama – a neke ćemo po prvi put kao jedinstvena institucija, u svoj njihovoj složenosti, morati adresirati. Najveći od njih se svakako tiče očuvanja i jačanja institucionalne autonomije našeg univerziteta. Ona predstavlja preduslov opstanak naše institucije, ali i cjelokupnog sistema visokog obrazovanja onakvog kakvog poznajemo.

Nažalost, u protekloj godini, po prvi put u 75. godina historije našeg Univerziteta, svjedočimo osporavanju svih temeljenih akata i svih ključnih tijela Univerziteta u isto vrijeme. Na marginama dnevnopolitičke svakodnevnice, oba zakona koja su okvir za rad Univerziteta dovedena su u pitanje bez iznošenja stručne argumentacije ili predstavljene analize efekata primjene zakona. Po prvi put u historiji naše kuće, zahtjeva se prijevremena smjena članova Upravnog odbora Univerziteta, te bez konsultacija, jednostrano i protupravno stavljene su van snage odredbe važećeg Statuta kao temeljnog akta Univerziteta, dok se u isto vrijeme redovnim naredbama za poništenje, akti Senata kao krovnog tijela Univerziteta osporavaju. A kao posljednji u nizu, osporava se i autonomno pravo Senata Univerziteta na izbor rektora Univerziteta.

Međutim, ne smijemo zaboraviti i sa ovog mjesta, danas, moram naglasiti da je uloga akademske i naučne zajednice nadasve specifična. Da snaga naroda dolazi upravo i samo kroz znanje i nauku - da nas naše obrazovanje čini velikima.

Da je za uspjeh društva presudno kreirati inkluzivna a ne društva privilegovanih. I da se samo uz jake javne univerzitete osigurava jednakost u pristupu i prilikama.

Mnogi izvan naše zajednice ne razumiju, ali sadržajna bit naučnika i umjetnika rezidira u onom našem unutrašnjem, neobjašnjivom ... da kontinuirano preispitujemo zadato, da uvijek tražimo odgovore - da kritički vidimo svijet oko nas. Ali ova kritička misao kao preduslov zahtjeva akademsku slobodu bez koje nema naučno utemeljenog izraza, nema slobodne riječi.

Naši pogledi, naš rad, naš umjetnički izraz opstaje i vrednuje se kroz akademski integritet koji u svome ishodištu ima akademsku slobodu svih nas.

A sloboda da radimo i snaga našeg integriteta počiva na temeljima našeg jedinstvenog prava da bez ustezanja izrekemo, napišemo ili kroz umjetnički iskaz pokažemo.

Bedemi koji štite ovaj slobodni prostor akademskog, naučnog i umjetničkog djelovanja su sadržani u snazi institucionalne autonomije – u autonomiji i snazi naših univerzitetskih tijela.

U našoj snazi da osiguramo slobodno djelovanje svih nas kao jedinstvene akademske zajednice.

Univerzitet u Sarajevu i tijela univerziteta moraju ostati samostalni i bez miješanja donositi odluke vezane za rad i djelovanje Univerziteta.

Na ovome svi mi kao akademska zajednica moramo istrajati.

Na kraju, uz čestitke na 75. rođendan, koristim ovu priliku da se zahvalim svim članovima našeg velikog kolektiva Univerziteta u Sarajevu na svemu što svakodnevno čine za našu instituciju i još jednom svima čestitam na postignutim uspjesima.

A ovdje na kraju, posebno se moram osvrnuti i na studentsku zajednicu i njene predstavnike.

Njihov doprinos u proteklom periodu bio je usmjeren ka unapređenju Univerziteta i prevazilaženju svih izazova, te i pored različitih pogleda, konstruktivan duh i međusobno uvažavanje predstavlja centralnu odrednicu naših odnosa – na ovome sam kao rektor posebno ponosan i zahvalan.

Hvala Vam svima što ste svojim dolaskom obogatili današnju svečanu sjednicu Senata Univerziteta u Sarajevu.